

Euskara: kaltetuak eta adiskidetuak

Paulo Agirrebaltzategi

“Martín Altola y su hijo fueron a San Sebastián un día. Por haber sido sorprendidos allí hablando en vascuence, fueron multados con 100 pesetas cada uno”.

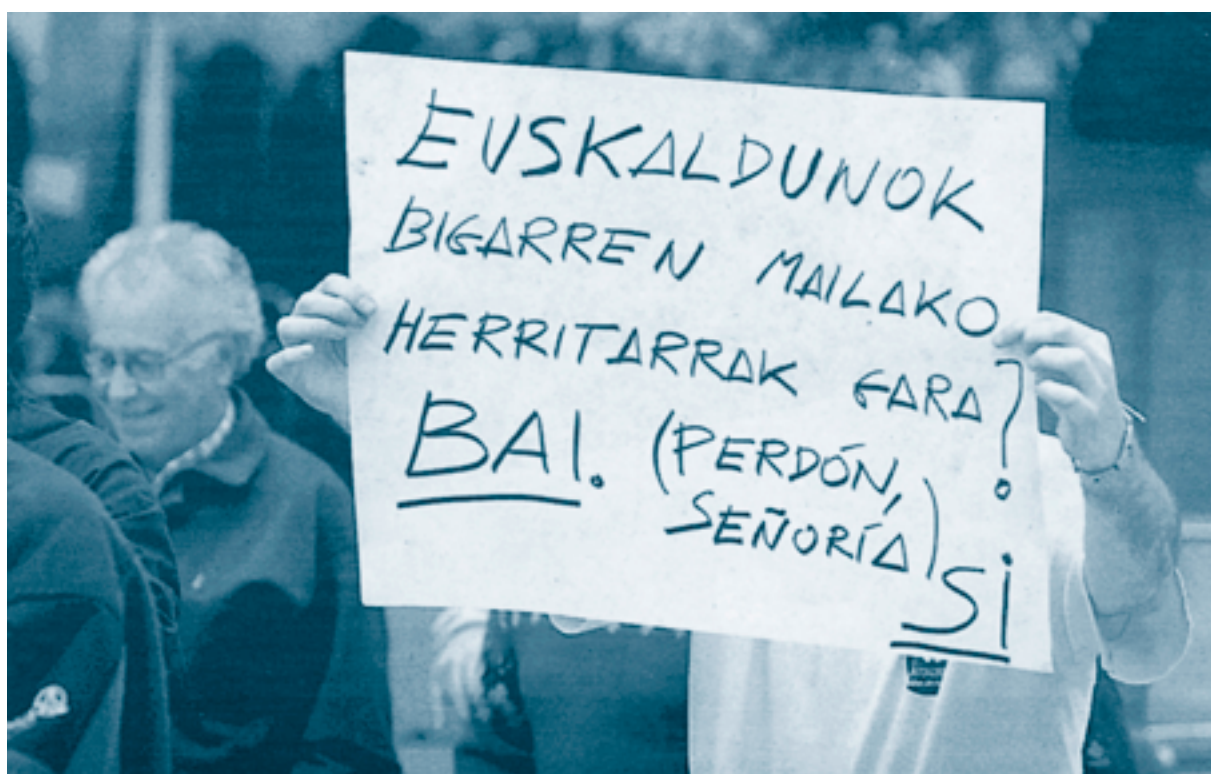
El libro negro del Euskera liburuan dator testigantza (123. or.). Eta ez da bakarra. Areago, zuzeneko isunak isun, eta gainerako zigorrez eta diskriminazioez gain, euskaldun askok ordaindu behar izan dituzte zuzeneko nahiz zeharkako bestelako kalte ekonomikoak ere, euskara erabili eta lantzeagatik; edota erdara erabili beharagatik (euskal bertsoen edo testuen derrigorrezko itzulpenak, norberaren kontura egin beharrekoak, adibidez).

Aipaturiko liburua ikustea aski da, bestalde, euskaldunok oro har jasan behar izan ditugun irainak, debekuak, mespretxuak eta bazterketak geure Herrian bertan, geure ama-hizkuntza dela eta. Bitoriano Gandiagak bere esperientziaz idatzi zuen bere egunkariko orrietako batean: “Euskaldun askori, eskolatu behararen eskolatu beharrez, euskara ez beste guztia irakatsi ziguten eta sarri euskara gorrotatzen, gutxiesten eta ahazten. Eta euskaldun askok amore eman dio jokabide

“Se nos enseñó a menospreciar e incluso a despreciar nuestra lengua. No es perjuicio pequeño el llegar a odiar la propia lengua materna”

horri eta inguruan bizi ditugu, erdaldunak baino gure etsaiago”. Norberaren ama-hizkuntza gorrotatzeraino iristea ez da kalte psikologiko txikia.

Eta debekuen, mespretxuen eta bazterketaren ondorioz, sozialki “minorizatuta” gertatu zen euskara: mundu modernoko bizitza praktikorako eta promozio sozialerako baliorik gabea; eta euskarari eutsi zioten eta erdararik ikasteko aukerarik izan ez zuten herritarrak gertatu ziren sozialki minori-

zatuak eta gutxituak: "herri baju" bihurtua, Gandiagak esango zukeen bezala. Horrelakoen kalte eta sufrimendu morala eta soziala ez da makala izan.

Beste euskaldun askorentzat, berriz, beren ama-hizkuntza galdu izana da kalterik handiena, batez ere orain hori berreskuratu nahian edo beharrean aurkitzen direnean. Beren hizkuntza kendu egin dietela sentitzen dute: familiak, eskolak, gizarteak, administrazio publikoak.

Euskal idazlea –eta euskaraz sortu eta produzitu nahi duen edonor– sentitzen da minez kalte-tuta bere hizkuntz komunitatea murrizta delako, hizkuntz politika luzarokoak eta erdararen nagusitasunak murriztua diotelako. Honela idatzi zuen Bitoriano Gandiagak, orain arte argitaratu gabeko olerki honetan:

*Gaztelaniaz idazten
duenak pentsa lezake
milioika irakurle
badituela posible.
Euskaraz idazten duen
idazleak aurrez daki
irakurleen kopurua
zein duen urri ta nagí.
Ez dugu eskatzen ezer*

"Partiendo de que según un refrán árabe "el aprender nuevas lenguas es vía para hacer nuevas amistades", deseamos que el euskara sea el vehículo que ofrezca vías de acercamiento y amistad entre todos los habitantes de Euskal Herria"

*inorentzako kaltetan.
Gurean ihardun nahi dugu
ahal baldin bada baketan.*

Euskararen murriztapen eta minorizazio historikoaren zauria sendatzeko, berriz, horren aitoponen ofiziala da funtsean beharrezkoa, horren ofizializazioa. Bigarrenik, euskararen aldeko diskriminazio positiboan oinarrituriko politika eutsia da beharrezkoa, erakunde publiko eta sozial guztien aldetik, euskara Euskal Herrian eta nahi duten euskaldun guztientzat hizkuntza normaldua, baliokoa eta ballagarria izatera iritsi arte. Gandiagaren beraren poema luze baten zatia da honako hau ere:

.....
*Ez zitzaion eman euskarari aurrera-biderik,
ez zuten eskolara eraman,
etxean utzi zuten etxeko lanetan.
Eta, baina, amen,
orain eta hemen,
Industri-mundu batean ez ezen,
era guztitako promozio-garaian ere nola gauden,
euskararentzat ere
giza-mailetarako bideak eskatzen
ditugu, justiziarren.*
.....

Bada arabieraz esaera zaharra: "Kullu linsan, insan"; hau da, hizkuntza berriak ikasi eta erabiltzea adiskide berriak egiteko bidea dela. Zoritxarrez, hegemonismo politiko eta kulturalak etsaitzat hartu izan ditu bestelako hizkuntzak. Etsaitzat hartu izan dute euskara hegemonismo espainol eta frantsesak.

Euskal Herri eta gizarte adiskidetua eratzeko nahi dugu euskara, euskaldun guztientzat. Horrelaxe ikustea nahi genuke oraindik euskaraz ez dakiten euskal herritar guztiek ere: adiskide berriak egiteko eta herritar denok adiskidetzeko bide bezala.